

בעניין: **המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר ו-15 אח'**
ע"י ב"כ עוה"ד נמרוד אביגאל ואח'
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל': 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית ואח'
ע"י ב"כ עוה"ד הילה גורני ואח'
פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל': 02-6466513; פקס: 02-6467011

המשיבים

עיקרי טיעון מטעם העותרים

העותרים מתכבדים להגיש עיקרי טיעון מטעמם, לקראת הדיון הקבוע בפני בית משפט נכבד זה ליום 21.4.2013.

פתח דבר

1. העתירה הוגשה ביום 25.5.2010 על ידי 16 ארגונים לזכויות אדם, בעניינם של עשרות אלפי פלסטינים שחיים בגדה המערבית, אולם כתובתם רשומה ברישומים הישראליים ברצועת עזה. בעתירה התבקשו שני סעדים: כי המשיב יימנע מהרחקתם של אותם אנשים אך על בסיס כתובתם הרשומה, וכי המשיב יעדכן את כתובתם בהעתק המרשם שבידיו.
2. כפי שהעותרים הבהירו כבר בעתירתם, כי שני סעדים אלה הם שני צידיו של אותו עניין וכי פלסטינים החיים בגדה, אף שנים ארוכות, מורחקים לרצועת עזה בשל כך שכתובתם רשומה ברצועה.
3. העותרים הדגימו, כי אף באותה משפחה, אשר חיה בגדה מעל עשר שנים, ילד אחד עלול למצוא את עצמו מגורש לרצועה בידי המשיבים בעוד אחיו יהיה בטוח בביתו, אך בשל כך שהראשון נולד ברצועה ונרשם שם, ואילו השני – בגדה.
4. גם לשיטת המשיבים, כפי שנמסרה בתגובותיו ובדיונים שהתקיימו, מדיניות ההרחקה התבססה על עמדתם, לפיה מי שעבר מרצועת עזה לגדה המערבית אחרי שנת 2000 הינו 'שוהה בלתי חוקי בגדה', ולכן ניתן להרחיקו לרצועה. הביטוי לשהייה בלתי חוקית בגדה – לשיטת המשיבים – הוא שכתובתם אינה רשומה בגדה.

השתלשלות העניינים בעתירה

5. לאורך כל הדרך ניסו המשיבים בעקשנות לאחד בין עתירה זו לעתירה בבג"ץ 2088/10. העותרים שבו והבהירו, כי העתירות שונות ורחוקות זו מזו.

6. בעוד עתירה זו עוסקת באנשים שחיים בגדה משך שנים, וחיים בפרט מגירוש, העתירה בבג"ץ 2088/10 עסקה בפלסטינים שחיים ברצועת עזה ורוצים להעביר את חייהם לגדה, אולם נתקלים ב"נוהל השתקעות", אשר קובע הליך בן שבע שנים, ואשר תנאיו אינם מאפשרים לאף אחד לעמוד בהם.
7. ביום 24.5.2012 נתן בית משפט נכבד זה את החלטתו, לפיה "בשל הדמיון הנושאי בין העתירות סברנו כי מן הראוי לדון בהן במאוחד, אך לאחר שבחנו את טענות הצדדים באנו לכלל מסקנה כי ראוי לפצל את ההכרעה בהן".
8. בהחלטתו, דחה בית המשפט הנכבד את העתירה בבג"ץ 2088/10 בכפוף להערות לפיהן תנאי הנוהל אכן מצומצמים מדי וכי יש לרככם. לעומת זאת, בעתירה דן ניתן צו-על תנאי, לפיו על המשיבים להודיע, מדוע לא יחילו את מדיניותם הנוהגת כלפי מי שעברו לגדה עד שנת 2000, גם כלפי מי שעברו עד ההתנתקות הישראלית מרצועת עזה, בספטמבר 2005, ועודם שוהים בגדה המערבית.
9. ביום 23.10.2012 הודיעו המשיבים, כי הם נענים לצו-על תנאי, אך רק לעניין הגירוש עצמו. אף מתשובת המשיבים לפניית העותרים בבקשה למתן פרטים נוספים ניתן ללמוד, כי בעוד שהם שינו את עמדתם לעניין הרחקתם של אותם אנשים, הם עומדים בסירובם לעדכן את כתובתם.

טענות העותרים

10. העותרים יטענו, כי תשובת המשיבים לצו-על תנאי מותירה מצב אבסורדי אשר פוגע ללא כל טעם או נימוק בזכויותיהם של אותם אלפי פלסטינים, לגביהם התייחס הצו-על תנאי שניתן (דהיינו: אלו שחיים בגדה מזה למעלה מ-7 שנים).
11. המשיבים מוכנים להכיר בכך שאותם אנשים חיים בגדה ולא לגרשם, אולם עומדים בסירובם לעדכן את כתובתם, ולא נותנים בידם כל הבטחה שלא יורחקו לרצועה לפתע ולצמיתות, וכן מותירים אותם עם שלל איומים, מגבלות וקשיים אחרים אשר נובעים מכך שכתובתם רשומה ברצועה.
12. משכך, יטענו העותרים כי עמדת המשיבים אינה סבירה ואינה מידתית.

גירוש ועדכון המרשם – שני צידיו של אותו עניין

13. במהלך השנים טיפלה העותרת 1 בעניינם של תושבי השטחים הכבושים שהתגוררו בגדה המערבית והורחקו לרצועת עזה, או שנקלעו לרצועה ולא הורשו לחזור לביתם שבגדה. ברוב המקרים בהם הוגשו עתירות, החליטה המדינה לאפשר את חזרתם של העותרים לביתם (ר' לדוגמא בג"ץ 6685/09 קהוג'י נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית; בג"ץ 2786/09 סאלם נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית; בג"ץ 8729/09 סואלי נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית).
14. כדי להבטיח שחרב הגירוש לא תמשיך להתנופף מעל ראשם, פנו אותם אנשים לעדכון כתובתם, ובחלק מאותם מקרים, בעקבות ביטול החלטת הגירוש, אכן עידכנו המשיבים את כתובתם הרשומה של אותם אנשים (ר' לדוגמא בג"ץ 4417/10 כחלות נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית; בג"ץ 4675/10 אבו בטיחאן נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית).

15. בהתאם לכך, לכל אורך הדיון בעתירה זו, סוגיית עדכון הכתובות הייתה במרכז טיעוניהם של העותרים. העותרים שבו וטענו כי למשיבים אין סמכות שלא לעדכן את העתק המרשם בידיו בהתאם להודעות על שינוי כתובת שנמסרות להם, כפי שהם עושים מאז שנת 2000, והמשיבים עמדו על כך ששינוי כתובת מהרצועה לגדה מעיד על "אישור השתקעות" בגדה, וכי לעמדתם ניתן לגרש את מי שעבר לגדה אחרי שנת 2000 ולא שונתה כתובתו (ומשכך, לשיטת המשיבים, הוא "שוהה שלא כדין" בביתו).

16. על כן, מובן כי לצו-על תנאי שניתן, אשר מתייחס לכל מי שעברו לגדה עד שנת 2006, חייבים להיות שני פנים משלימים: כי מי שעברו לגדה עד למועד זה לא יורחקו לרצועה, וכי כתובתם תעודכן בהתאם למציאות, על-מנת שלא יורחק או יעוכב בעתיד.

17. עמדת המשיבים אינה מגשימה את הרציונל שבבסיסו של הצו-על תנאי שיצא מאת בית המשפט, ועולה ממנה חוסר תום לב מובהק – אם המשיבים אינם מתכוונים להרחיק את אותם אנשים מהגדה, דומה כי אף לשיטתם הם אינם "שוהים בלתי חוקיים" בגדה המערבית. אולם אם כך הדבר, מדוע לא יעדכנו את כתובתם בהתאם?

האוכלוסיה הנפגעת

18. לפי הנתונים שמסרו המשיבים בהודעתם מיום 31.1.2012 בגדה חיים 15,621 פלסטינים שעברו לגדה עד סוף שנת 2005 וכתובתם רשומה ברצועה, מתוכם 7,702 עברו בין השנים 2000-2005, ועוד 1,100 ילדים נולדו בגדה, אולם כתובתם רשומה ברצועה. כפי שתואר בתגובת העותרים מיום 15.2.2012, ייתכן כי המספר הנכון אף גבוה מכך, שכן נתוני המשיבים מסתמכים רק על מי שעבר לגדה דרך ישראל, ולא כוללים את מי שנכנס דרך ירדן.

19. חרף הצו-על תנאי שניתן, המשיבים מתעקשים להותיר את כל אותם אלפי אנשים, אשר מתגוררים בגדה למעלה משבע שנים, וחלקם אף נולדו בה, עם רישום שגוי לפיו הם מתגוררים בעזה, תוך פגיעה בזכויותיהם, הותרתם בחשש מתמיד מגירוש ובאי יציבות.

הזכויות הנפגעות

20. אמנם, המשיבים מודיעים כי לא יגרשו את אותם אנשים לרצועה, אולם כל עוד אין בידי אותם אנשים תיעוד המוכיח כי הם חיים בגדה וכי אין לגרשם ממנה, הם חשים כי חרב הגירוש מתנפפת מעל ראשיהם.

21. חשש זה אינו מופרך: כך, על אף התחייבות המשיבים בבג"ץ קהוגי דלעיל, בו הודיעו כי לא יגרשו את מי שעברו עד שנת 2000, אנשים אלו עדיין נמצאו תחת סכנת גירוש **מנימוקים שרירותיים**. כך למשל בבג"ץ 391/10 **אבו גזר נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית** עתר המוקד להגנת הפרט בעניינו של פלסטיני, בן 29 באותה עת, אשר הורחק לרצועת עזה לאחר שהתגורר בגדה מאז שנת 1998. הנימוק להרחקתו, כפי שנרשם בטופס התחקור של העותר במסגרת הליך הרחקתו, היה כי:

הנ"ל נכנס לאיו"ש בשנת 2000. עפ"י הנוהל הרלבנטי לא מרחיקים תושבי עזה שנכנסו לאיו"ש במסגרת המעבר הבטוח. **עם זאת הנ"ל רווק ואין לו כל זיקה משפחתית באיו"ש** (ההדגשות הוספו).

22. מכאן ניתן ללמוד, כי **כל מי שלא עודכנה כתובתו – עומד בפני סכנת הרחקה תמידית מביתו, וחיי אינם חיים**.

23. כפי שהבהירו העותרים, לרישום השגוי יש השלכות רבות על חייהם של אותם אנשים: **ראשית**, כל מעבר במחסום מוביל לעיכובים ארוכים ומאיימים. במסגרת הדיון מיום 13.12.2011 מסר רס"ן ראני עאמר, רמ"ד מרשם אוכלוסין בלשכת יועמ"ש הגדה המערבית במינהל האזרחי, כי כל מעבר של אותם אנשים במחסום מלווה בעיכוב של כ-3 שעות, במהלכו הם נחקרים ונבדקים נתונייהם, מתי עברו, מי קרוביהם, מדוע כתובתם רשומה ברצועה וכו'. כפי שנרשם בפרוטוקול הדיון מפיו של רס"ן עאמר:

בודקים באם הוא נשוי באמת ופרטים ממנו... [מדובר בבדיקה של] שלוש שעות. מדובר גם בשאלות בסיסיות כלפי האדם... [את הנתונים מאמתים מול] מערכת ממוחשבת. באם מדובר באדם שאין רצון להרחיק אז משחררים אותו.

24. כתוצאה מכך, חלק עצום מאותם אלפי גברים, נשים וילדים נמנע במכוון מלהגיע למחסומים מתוך חשש מעיכוב זה. לא ניתן להפריז בתחושת הפחד בה שרויים אותם אלפי אנשים, שחוששים לצאת את כפריהם ואף את בתיהם – לבית הספר, לעבודה, לקניות, לביקור משפחתי - על מנת להימנע מהטרדות ומעיכובים בכל מחסום ברחבי הגדה.

25. **שנית**, כל יציאה לחו"ל של אותם אנשים דורשת תיאום מראש מול מת"ק עזה, תוך חשש שמא לא יתירו את שובם לביתם לאחר יציאתם, משכך, אותם אנשים נמנעים גם מלצאת את ארצם, תוך חשש כי לא יתירו את חזרתם לביתם, וכך הם נמנעים מללמוד בחו"ל, לבקר את קרוביהם שם או לצאת לחופשה.

26. אותם אנשים מסתובבים עם תיעוד שגוי, ולכך השלכות בירוקרטיות משמעותיות נוספות, כגון קושי בהצבעה לבחירות ברשות, מניעה מלעבוד בישראל ועוד.

27. הנה כי כן, התעקשות המשיבים שלא לעדכן את כתובתם של אותם אנשים הנמצאים בקבוצה אליה התייחס הצו-על תנאי, ואשר חיים בגדה מעל שבע שנים, פוגעת בזכויות מוגנות רבות של תושבי השטחים, וביניהן זכותם לחופש תנועה, זכותם לחירות, זכותם לצאת את ארצם, זכותם לחופש העיסוק, זכותם לחינוך וזכותם להצביע.

28. **וכל זאת – מדוע? איזה נימוק מצאו להם המשיבים להותיר את כל אותם תושבים בפחד מתמיד, בתחושה שמגוריהם בביתם, עם משפחתם, לעולם אינם מובטחים להם? מה הטעם להודיע כי לא יגרשו את אותם אנשים, אך לא לתת בידם כל אישור אשר מוכיח שהם גרים בביתם, ומבטיח שלא יגורשו ממנו? מדוע להמשיך ולעכב את אותם אנשים לשווא, כשאין כל כוונה לגרשם?**

העדרו של סעד חלופי

29. המשיבים מנסים להפנות את אותם אלפי אנשים לפנות לפי "נוהל השתקעות", אשר בעניינו עסק, כאמור, בג"ץ 2088/10. אולם אף בכך אין כדי להועיל לאותם אנשים: "נוהל השתקעות", אשר גובש ב-2009 (ר' פסה"ד בבג"ץ 2088/10) ונוגע לפלסטינים מהרצועה המבקשים להעביר את חייהם לגדה, קובע תנאים מצומצמים ביותר, כגון ילד מתחת לגיל 16 או חולה סיעודי, שאין להם כל קרוב ברצועה. הנוהל קובע הליך בן שבע שנים להסדרת "השתקעות" כזו. ככל הידוע לעותרים, עד היום אף לא אדם אחד לא עמד בתנאי נוהל השתקעות.

30. מכאן עולה השאלה – מה לאדם שחי בגדה מזה למעלה משבע שנים, והמשיבים מוכנים להכיר בחייו בגדה ולא לגרשו ממנה, לבין נוהל שנקבע מספר שנים לאחר שאותם אנשים כבר חיו

בגדה, וקובע הליך בן שבע שנים? כיצד הטעמים, העומדים בבסיס הנוהל, ונוגעים לסיכונים ביטחוניים מרצועת עזה, מצדיקים את התעקשותם של המשיבים שלא לעדכן את כתובתו של ילד בן 18, אשר חי בגדה מאז היה בן 3, בשנת 1998, וכל יתר משפחתו רשומה בגדה (ר' לדוגמא בג"ץ 580/13 מצרי נ' המפקד הצבאי, העתירה תלויה ועומדת בפני בית משפט זה)?

31. המשיבים עצמם הכירו בכך שאותם אנשים שונים מאלו החיים ברצועה ומבקשים לעבור לגדה ולפעול לפי "נוהל השתקעות": כך, לגבי אותם אנשים הודיעו המשיבים במסגרת עתירה זו כי הם לא יגורשו מהגדה. זאת ועוד, במסגרת העתירה, הודיעו המשיבים על קיומה של "מחווה מדינית", אשר בהתאם לה תשונה כתובתם של 5,000 אנשים שמתגוררים בגדה וכתובתם רשומה ברצועה, בכפוף לתנאי סף שונים ובחינה נקודתית.

32. גם ל"מחווה זו אין כדי לסייע לאותם אנשים. במסגרת פניית העותרת 6 לפי חוק חופש המידע מסר המשיב 2 ביום 2.12.2012, כי המחווה מיועדת למי שעבר עד שנת 2008, וכי עד כה עודכנה כתובתם של 2,574 פלסטינים בהתאם למחווה. עם זאת, לא נמסר כמה בקשות הוגשו לפי המחווה וטרם נענו, ולכן ייתכן כי למעשה, המכסה כבר התמלאה. מובן, כי אין באותה מחווה כדי לפתור את בעייתם של כל אותם אלפי אנשים, אשר מספרם עומד, אף לשיטת המשיב, על מספר הגדול פי שלושה ממכסת האישורים במסגרת המחווה.

33. אולם חשוב מכך - מה בין "מחווה" לבין שינוי המדיניות של המשיב? אם הודיע המשיב כי הכיר במגוריהם החוקיים של אותם אנשים בביתם ולא יגרשם, מדוע הם תלויים במחווה?

34. כדאי לציין בעניין זה, כי העותרת 1 פנתה למשיב 2 בעניינם של אנשים רבים אשר מבקשים לעדכן את כתובתם, ובמקביל להגשת תגובה זו, הוגשו ארבע עתירות לבית משפט נכבד זה ועוד שני קדם-בג"צים, שעניינם שינוי כתובתם הרשומה של פלסטינים, אשר חיים בגדה המערבית מזה למעלה מ-7 שנים, אולם כתובתם רשומה ברצועת עזה, ופניותיהם לפי המחווה נותרו ללא כל מענה.

35. האם מי מהצדדים מעוניין בכך, שכעת יאלצו כל אותם אלפים רבים של אנשים להגיש עתירות פרטניות, רק כדי שתעודכן כתובתם, או כדי שיינתן להם אישור המונע את הרחקתם מביתם?

סיכום

36. בהתאם למפורט לעיל, העותרים טוענים כי תשובת המשיבים אינה עונה על הצו על תנאי, וכי עמדתם אינה סבירה ואינה מידתית. אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד להפוך את הצו על תנאי שהוציא מלפניו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות המשפט ובשכר טרחת עו"ד.